

Olen korra siin (Der Spiegel nr 31/28.7.2014)

Juan Moreno

Üheksandal aastal peale Kerkelingi raamatu* ilmumist on jaakobiteel sajad tuhanded inimesed. Neid saab võib olla veel rohkem olema - raamatust vändatakse film. Kas elu mõtet on võimalik otsida, kui sedasama teevad samal ajal terved massid? Käivad palverännul.

Keskajal ei olnud palverännak elu mõtte otsimine või sündmus, inimestel olid siis tõelised mured. Palverännak oli tehing. Ühel pool uskliku kõndimis- ja kannatamisvalmidus, teisel pool Jumala armuandmiskompetents. Üks kõnnib, teine tervendab, andestab. Vastastikune äri. Palvemunkadele sarnaselt kandsid palverändurid kõike olemasolevat kaasas. Rännukepp, kott, joogikõrvits ja jumalakartlikkusest ning sageli ka seikluslustist täidetud inimene.

Püha Jaakobuse hauda Santiago de Compostelas külastatakse vähemalt tuhat aastat. Rahulikel aastatel ja sajanditel oli palverändureid tosinajagu, teistel aastatel paari tuhande jagu. Rahulikke aastaid enam ei ole.

Eelmisel aastal rändas jaakobiteel rohkem kui 200 000 palverändurit ja sellel aastal on levimas uudis, mis rõõmustab neid, kes rändurite pealt teenivad – lõpuks ometi vändatakse raamatust film. Hape Kerkelingi raamatust „Käin siis korra ära. Minu rännak jaakobiteel“ (*Ich bin dann mal weg. Meine Reise auf dem Jakobsweg*). See on valgustuslik eepos, mida on müüdnud 4 miljonit eksemplari ning milles Recklingshausenist pärit komödiant elu mõtet otsides läbi raskuste end Jaakobuse hauale veab. „Kerkelingi efekt“ on muljetavaldav: üheksandal aastal peale raamatu ilmumist on sakslased suurim välismaalaste grupp jaakobiteel. Ametliku statistika järgi jõudis eelmisel aastal Santiagosse 16 000 sakslast, mis on uus tipptulemus. Nüüd siis teeb ARD augustikuus filmi.

Veel rohkem inimesi? Mis juhtub teega, kui sellel kõnnivad hordid? Saab sellest maailmarändurimaiguline rändtsirkus? Spirituaalne sandikaravan? Konjunkturiprogramm kriisi käes vaevleva Hispaania vaeseimate piirkondade jaoks? Kas tuhandeaastane traditsioon jääb selles trampimises püsima?

See artikkel on katse leida neile küsimustele vastuseid. Olen otsija otsijate seas.

Saint-Jean-Pied-de-Port, 769 kilomeetrit Santiago de Compostelani

Palverändur on vaene, selline eeldus on ka täna. Vähemalt rändurite peades. Kõigi puhul see küll nii ei ole - hispaanlased, ameeriklased, prantslased kalduvad vaesuse poole vähem. Sakslased samas rohkem. Need rändurid mõistavad oma rännakut ballastist vabanemisena. Nii vaimses kui ka materiaalses mõttes. Nad muunduvad rännuaskeetideks, kes on otsustanud, et *camino*-t võib võtta ka kui võistlust tagasihoidlikkuses. Nende seljakott kaalub seitse või kaheksa kilo ja neil on varuks naeratus koormatutele, kes vajavad rohkem. Vett võetakse külakaevudest, kuigi teatakse, et „*no potable*“ tähendab „mittejoodav“. Nutitelefoni abil uuritakse *camino*blogidest, kus on kõige odavam sai.

„Ma olen näinud palverändureid, kellel olid head töökohad, aga kes jagasid nelja peale ühte võileiba,“ räägib Wim Kolemeijer, üks sõbralik hollandlane, kes töötab Saint-Jean-Pied-de-

Port'i palverändurite büroos. Saint-Jean on alguspunktiks kõige tuntumale tee, Prantsuse teele, mis algab Prantsusmaalt ja on 769 kilomeetrit pikk.

Koelemeijeri büroo on Saint-Jeani keskel ja sinna satuvad peaaegu kõik palverändurid, sest seal saavad nad palveränduri passi, mis võimaldab ööbida spetsiaalsetes öömajades. Koelemeijer rändab üle kümne aasta. Ta on 74 aastat vana.

„Alati on võimalik kokku hoida. Söögi pealt, kohvi pealt, ööbimise pealt,“ ütleb Koelemeijer.

Kui palju maksab ööbimine jaakobiteel?

„Neli eurot.“

See ei ole ihnsus, vaid printsiip. Põhimõte. Vaesus tähendab autentsust. Palverändurid on vaesed ja paljude meelest on olemas „õiged“ ja „valed“ rändurid. Õige palverändur alustab Püreeneede põhjaküljelt, rändab jalgsi ja läbib tee ühekorraga, mitte etappidena, mida aasta aastalt Santiagosse jõudmiseks käiakse. Ta rändab läbi Põhja-Hispaania nelja nädalaga ja kulutab vähem kui 1000 eurot.

Ja „kogenud õiged“ palverändurid, kes kõndisid enne Kerkelingi, on pahased rahvastikurohkuse pärast. Ajal, mil teel oli ainult käputäis rahvast, kutsusid talunikud võõraid külla. Pakuti vorsti, veini ja võimalust heita pilku varjatud maailma. Varasemad rändurid kõnelevad südantsoojendavast külalislahkusest. Toona võis Santiagosse jõuda praktiliselt mitte millegi eest. Ka selle pärast, et vaeseimad talupojad Hispaanias olid suuremeelsed. Nüüd avavad needsamad talunikud külalistemaju, kus on satelliittelevisioon.

Paljude toonaste palverändurite jaoks on jaakobitee surnud. 20 elanikuga küla on suveniiripoekesed, kus müüakse jaakobitee T-särke, jaakobitee kaelarätte, jaakobitee kondome. Tee ääres seisavad Coca-Cola automaadid, millelt särab vastu kärepunane Santiago katedraal. Talumehed julgustavad oma Hispaania majanduskriisi tõttu töötuid lapselapsi külalistemaju avama. Paljud toonaste palverändurite jaoks ei vallandanud Kerkeling mitte buumi vaid pandeemia.

Õige palverändur võib omada 190 euroseid süsinikkiust kõnnikeppe, 500 eurot überkerget magamiskotti, 250 euroseid Goretex-saapaid või ka 400 eurost *Geocoaching*-GPS seadet. See-eest loobub ta pahaselt „*cafe con leche*“-st, sest see maksab 2,20 eurot. *Camino*-tüüsamine on jaakobiteel armastatud klatšiteema.

2013. aastal olid ühe päeva kulutused palveränduri kohta laias laastus 30 eurot, kokku umbes 200 miljonit eurot. Berliini pealinnaturimil kulub sama summa saamiseks terve nädal. Kuid jaakobiteel käibed siiski kasvavad. See on valepalverändurite pärast.

Valepalverändurid magavad külalistemajas ja hotellis, nad ei telli kolmekäigulist palveränduri veiniga einet, mis kogu teel maksab üheksa kuni kaksteist eurot. Valepalverändurid väldivad öömaju, kus on suured magamissaalid ja 100 rändurit üheskoos. Varustuse lasevad nad etapikaupa kuni Santiagoni taksoga edasi viia. Tõelisi palverändureid ärritab enamasti kõige rohkem see, et miinimudistants – naeruväärsed 100 kilomeetrit – on võrdsustatud sadade kilomeetrite pikkuse palverännuseiklusega, mis on alanud Saint-Jeanis või isegi Münchenist või Berliinist. Jaakobitee püsielanikud baskid, kastiillased ja galeegid aga küsivad omakorda,

kas ühel palveränduril ei peaks olema ükskõik, kuidas teine oma pakid Santiagosse saab? Ja üleüldse, kas Jumalale oleksid töötud taksojuhid meelepärased?

Pamplona, 700,5 kilomeetrit Santiago de Compostelani

Kuus ülikitsastes kirjudes stretšpükstes paradiisilindu sikutavad endil ratturisärke üle kõhu. Need on itaallased Roomast, kellel on valge kaubik turvaautona kaasas. Nad on umbes 50-60 aastat vanad ja tahavad jõuda Santiagosse. Ka rattaga sõitmine võib olla palverännak, läbida tuleb vähemalt 200 kilomeetrit. Grupijuht Pietro vastus retke motiive puudutavale küsimusele oleks nagu pähe õpitud. Otsekui kinnituseks paneb tagapool üks tuuleiila Itaalia lipu tugevamini lehvima. Nad olevat tõeliselt kurvad, et neil on nii vähe aga Püha Jaakobuse haua jaoks. Ainult üks nädal. Ja siis, otsekui oleks ta nüüdsama selle peale tulnud, ütleb ta, et see muutub. Peaks ka aeglasemalt saama. Peaks lõpetama kiirustamise. Vaja on aega järelemõtlemiseks. *Piano, pianino.*

„Järgmisel korral alustame Roomast.“

Santiagosse?

„Ei, Auschwitzis,“ ütleb Pedro.

Jaakobiteel on aktiivne kirikuskäija vähemuses. Inimesed nagu Pietro seda pigem ei ole. Tänapäeval kohtab *camino*-l kõiki – kristlasi, moslemeid, budiste, sportlasi, noori, vanu, tüsedaid, friike, tegevjuhtidest üksikvanemaid lastega, beebisid lapsekärudes, piibligruppe üürieeslitel, paljajalu käijaid, paljajalu ja selg ees käijaid, hingamisaparaadiga ja ratastoolis inimesi ja üllatavalt palju neid, kes teavad, et nad rännaku ajal surevad – ja nende ristid palistavad teed.

215 000 inimest said eelmisel aastal Santiagos katedraali poolt välja antud tunnistuse, „*compostela*“, palverännutee läbimise kohta. Kindlasti oli neid tegelikult rohkem, sest mitte kõik ei tahtnud palverännubüroo juures järjekorras seista. 215 000 inimest on rekord „mittepüha“ aasta kohta. Juhul kui 25. juuli, Püha Jaakobuse nimepäev, langeb pühapäevale, siis kuulutatakse see aasta pühaks aastaks. Viimane oli 2010, siis jõudis kohale 270 000 rändurit. Järgmine on 2021. aastal. Hispaania poliitikud on juba uurinud, kas ei saaks kuidasgi veel ühte „vahele lükata.“

Kui palju palverändureid oli 1978 aastal? Kolmteist.

Ja kõik otsivad. Troosti, rahu, vabadust, aega. Mõnest päevast jaakobiteel piisab veendumaks, et suur osa inimkonnast tajub oma normaalset eksistentsi pideva nende isikliku aja varastamisena.

Irache veinikraan, 649 kilomeetrit Santiago de Compostelani

Loodetakse, et lõpus ollakse unustanud, mille pärast rännakut alustati. Igapäevane palverännurutiin aitab. Rahutu öö palverändurite öömajas, sest alati, tõesti alati, on seal

vähemalt üks norskaja, üllatavalt tihti on selleks naine, kes hommikul oma norskamist hullemini eitab kui mõni mees. Ärkamine enne kuut, seljakoti pakkimine, pimedas teelemine, vahel on mõni kohvik juba avatud, vahel tuleb käia kõigepealt neli-viis kilomeetrit. Algas on vaevaline, mõne nädala pärast on päevateekonnad kehaliselt juba kergemad. Kohalejõudmine plaanitud ööbimispaika peale 20-30 kilomeetrit varastel hommikutundidel. Voodikoha kättesaamine, villidega tegelemine, dušš, pesupesemine, puhkamine, küla või linnaga tutvumine, ka jumalateenistusel osalemine, õhtul lobisemine päeval kohatud ränduritega, varane õhtusöök. Siis pesema ja magamissaali. Kell 10 peavad kõik voodis olema.

Elu kaotab oma keerulisuse. Seda nimetatakse siis puhkuseks, lõõgastuseks, pilk teravneb. Näiteks kenakeste nais- ja meesrändurite suhtes.

Olenemata sadadest raamatutest ja lugudest on väga vähe räägitud sellest, et alahinnata ei saa jaakobitee väärtust selles osas, kui ideaalne koht see on partneri leidmiseks. Paljud lahutatud, üksikud, pettunud on teel. Suvel nooremad, kevadel ja sügisel vanemad. Sarnaneb InterRaili õhustikuga 80-tel. Vaba olemine, ühine ülesanne, ilmselt ühised huvid. See viib sarnaste vestlusteni. Kõigepealt küsitakse, kust sa pärined? Hiljem, peale mõningaid klaase Riojat, tuleb olulisim küsimus, miks sa seda teed?

Jaakobiteel ei suuda isegi kõige suuremad inimvihkajad kontakti vältida. Reeglinga on vestlused tõsised ja sügavad isegi siis, kui need on alanud küsimusega, millist salvi villide ravimiseks kasutada. Jaakobitee nõuab pingutust, samas muudab nõrgaks, haavatavaks ja lõpuks sümpaatseks. Feromoonid, kaalukaotus koos uue kehatunnetuse ja sunnitud kasinusega teevad ülejäänu. Edu ei ole kindlustatud, kuid kõrvalehüppe juures olevat kõige ilusam just algus. Jaakobiteel on see 769 kilomeetrit pikk.

Sellega seonduvateks prototüüpideks on Gibrael Rowshanzamir Rootsist ja Monika Szabo Ungarist.

Silmipimestavalt ilus äsja 30 saanud Gibrael ei kõnni mitte ainult Santiagosse vaid ka ühe probleemi suunas. See on imeilus 29 aastane sale Monika kaabu ja naeratusena, millega võib rauda sulatada.

Nad rändavad mitu päeva koos, sest nagu nad ütlevad; „Tempo sobib meile mõlemale.“

Nüüd on nad jõudnud kuulsa Irachi veinikraanini. Suur veinitehas, mis asub täpselt jaakobiteel Ayeguis Navarras lasi 1991. aastal otse tee peale selle paigaldada. Vastav kiri ütleb: „Me kutsume sind sellest kraanist jooma, aga mitte kaanima. Kaasavõtmiseks pead sa veini ostma.“ Päevas joovad palverändurid umbes 70 liitrit veini. Väikesi suveniirklaase saab automaadist kraani vastast ühe euro eest.

Suurepärase ilm, ilus ungarlanna, tasuta vein. Probleem? Gibrael tahab preestriks saada. Õpib teoloogiat. On juba viibinud ühes Saksamaa kloostri ja käib jaakobiteed „lõpliku selguse saamiseks“.

Ilus ungarlanna joob veini, mis on väga hea, kuigi liiga soe ja plaksutab oma hirvesilmi. Tema on äsja oma elukaaslasest lahku läinud. „Kas sa tahad mind täis joota?“ küsib ta naeratades. Mees toetab pea rännukepile. Võib-olla küsib ta endalt, miks saadeti just talle see hurmav ungarlanna, kui samas rändab siin hulganisti tüsedaid itaallasi. Üks on kindel, et kui Jumal on

olemas, siis on tal huumorimeelt. Ungarlanna näib olevat otsustanud Gibraeli eest võidelda kogu rooma-katoliku kirikuga. Ja Jumal on andnud talle selleks kõik vahendid.

Rabanal del camino, 229,5 kilomeetrit Santiago de Compostelani

Jaakobitee esimene ärireegel – kes tahab raha teenida, ja Jumala eest, raha võib palju teenida – pea olema tee peal. Mitte läheduses, mitte nurga taga, vaid otse teel. Palverändurid vihkavad kõrvaleminekuid. Ega siis sellepärast, et keegi on valmis neli nädalat läbi Põhja-Hispaania marssima, ei saa ühtegi liigset sammu postkaardi ostmiseks teha. Asukoht määrab kõik. Palveränduri suurim soov: „Lase öömajal olla küla alguses.“

Idülliline, piinlikult puhas mägiküla Rabanal del camino kannab jaakobiteed oma nimes. Oletatavasti tänulikkusest, sest asukoht ei saa olla parem. 1000 meetrit üle merepinna keset metsa asuv kolgas, samavõrd viljatu ja kivine kui ilus.

„Iga euro, mida siin teenitakse, tuleb palveränduritelt,“ ütleb isa Javier, sõbralik ja huumorikas mees, kellel on Kesk-Berliini psühhoterapeudi pehme hääl. Ta on benediktiinlane, kes on siia saadetud Müncheni lähedalt Sankt Ottilie peapiiskopi poolt. Tema hoolitseb Rabanalis palverändurite hingehoiu eest.

Kui jaakobitee buum Hispaanias üheksakümnendate keskpaigas algas, otsustasid benediktiinid siia kloostri rajada. Isa Javier ja tema orduvend isa Pius, kes pärineb Ülem-Baierist Chiemgaust, võtavad regulaarselt rändureid vastu. Isa Javier on olnud siin väikeste vaheaegadega kloostri asutamisest saadik. Ta mäletab algust, siin elanud peresid, ja sedagi, et külas ei olnud piisavalt vett ja korralikku elektrit.

Isa Javier ütleb, et jaakobitee mitte ainult pole Rabanali muutnud, vaid tegelikult päästnud.

„Ma ei usu, et Rabanalis praegu keegi veel elaks, kui poleks jaakobiteed. Alles palveränduritega koos tuli esimene öömaja, hiljem restoranid, poed.“

Rabanalis on täna 33 elanikku ja paljud tulevad siia tööle. Siin on mitmeid öömaju, rustikaalne hotell, viis poodi, mitu restorani, muuhulgas üks itaalia restoran. Voodikohti on siin 400-le inimesele.

„Külas on inimesi, kes võisid varem endale igal aastal Audi osta,“ räägib isa Javier.

Täna enam mitte?

„Noore hispaanlase on kriis alla neelanud, tema enam ei tule, tema asemel on välismaalased. Vähem teenitakse ka sellepärast, et pakkumine on suurem. Sissetulekuid peab jagama. Järgmise Audini on nüüd kaks aastat.“

Isa Javierile ei tee aga muret mitte asja äriiline pool. Isegi 400 palveränduri puhul päevas ei saa saa rääkida ülerahvastatud *camino*-st. Hiljem, viimasel sajal kilomeetril, kui lisanduvad vale-palverändurid, on teisiti. Aga suuremas osas teekonnal saab hakkama - 400 palverändurit laiali 30-l kilomeetril pole probleem.

Isa Javieri häirib hoopis muu. Eelkõige noori hirmutab mitte väljavaade veel kaks nädalat kõndida, vaid pigem mõte, et telefonilevi võib katkeda. Põhjendamatu hirm – 15 aastat tagasi seisis öömaja seintel silt „soe vesi“. Täna seisab seal „Free WLAN“. Igaüks teab, et kui pole netti, pole ka palverändureid.

Isa Javier on 44-aastane, tal on iPhone ja ta pole dogmaatik. Välja arvatud see, et tema kloostri ei ole internetiühendust. Paljude jaoks on see fakt ehmatavam kui igapäevasel ladinakeelsel vespril kaasalaulmine.

Võib-olla on ta olnud liigagi tihti tunnistajaks kõige tüüpilisemale palverännustseenile: Peatumine, sest eesmärk on saavutatud ja esimese asjana haaratakse nutitelefonu järele. E-kirjad, Facebook, uudised on vaja üle vaadata. Isegi Kastilia meseta hingematvate vaadete asemel on tähtsam see, miks Toni Kroos FC Bayernist hoopis Real Madridi läheb.

Internet on palverändureid muutnud. Rohkem kui ükski suveniirikauplus. Igapäevaelust eemaldumine nõuab julgust, samal ajal ka virtuaalsusest loobumine on paljudele ülejõukäiv. Paljud ei märka üldse, kui palju aega nad tegelikult jaakobiteel olles koju kirjade kirjutamiseks kulutavad. Kas asja mõte polnud mitte see, et ollakse mõnda aega ära?

Palas del Rei, veel 62 kilomeetrit Santiago de Compostelani

Ameeriklased kõnelevad alati parimaid lugusid. Ka sellel *camino*-l. Justin Skeesuck ja Patrick Gray on lapsepõlvesõbrad. Mõlemad kasvanud Idahos, mõlemad teineteise laulatus tunnistajad, sündinud ühel ja samal päeval, mis on andnud Skeesuckile õiguse ennast tüdrukutele vanema ja targemana esitleda.

16-aastaselt sattus rõõmsameelne Skeesuck liiklusõnnetusse, mis talle peaaegu elu maksis. Ta pidi kõike uuesti õppima. Püsti seisma, riidesse panema, kirjutama, joonistama. Ta ei andnud alla ja temast sai graafikadisainer, ta abiellus. Haigus aga ei andnud järele.

Aastaid hiljem selgitasid arstid Skeesuckile, et avariid vallandas ühe haruldase haiguse, ühe eriti hiiliva autoimmuunhaiguse, mis tema keha järkjärgult ära sööb ja liikumatuks muudab. Joonistamise peale ei saanud ühel hetkel enam mõeldagi, ka käimisele mitte. Skeesuck saab oma krampunud kätt vaid suure vaevaga veidi tõsta. Sellesse haigusesse ta sureb. Varem või hiljem.

2012. aasta kevadel suutis ta veel teleripulti kasutada ja erinevatel kanalitel klõpsides sattus ta saatele, kus räägiti jaakobiteest. Rääkija ütles, et paljud palverändurid on väitnud, et *camino* on neid kutsunud ja et see vastab tõele.

Justin Skeesuck helistas Patrickule. Nad on naabrid. Patrick kuulas faktid ära. Põhja-Hispaania, üle Püreeneede, väga mägine, 500 miili, vähe asfalti ja ainult jala nagu õiged palverändurid kunagi. Tema vastusest saab pealkiri filmile, mida kaamerameeskond praegu nende reisist teeb.

„Ma lükkasin sind.“

Pole kerge näha Skeesucki ja Grayd *camino*-l ja mitte nutma hakata. Skeesuck, imetusväärne, rahulik jutustaja ripub kartulikotina raskes alumiiniumratastoolis. Gray, tugev lühikeste hallide juustega mees, lükkab enda ees 113 kilo. Nii palju kaaluvad kokku ratastool ja tema sõber.

Ikka ja jälle vajus ratastool igat rändurit varem või hiljem tabava tiheda vihma tõttu sügavale mutta. Gray võttis sõbra õlale ja lükkas tühja käru. Peale nelja nädalat pidevat ettepoole kummardumist on tal pidevad krambid jalgades. Tema rinnalihased on arenenud kõige võimatumatel viisidel.

„See on parim aeg meie elus,“ ütlevad mõlemad. Kahe päeva pärast jõuavad nad Santiago katedraali. Nende naised ootavad neid seal. Võimalik, et ka mõned rändurid, keda nad on teel kohanud.

„Viimase järsu tõusu alguses vahetult enne Galiitsiat ootas meid 17 palverändurit kümneelt maalt. Nad teadsid, et ma ilma nende abita hakkama ei saaks,“ kõneleb Justin, kes ikka ja jälle ütleb, kui uskumatu see kõik tema jaoks on.

Muidugi kordavad mõlemad seda, mida kaasareisiv ressižöör neile ette ütleb. See olevat lugu sõprusest. Sõnum sellest, et piire ei tule aktsepteerida vaid ületada.

Mida enam aega nendega koos veeta, seda enam saab aga selgeks, et nad on tõepoolest üllatunud, et nad on hakkama saanud. Et nad on tõepoolest uhked enda üle ja ei saa siamaani aru, miks teised palverändurid oma ajakavad üle parda viskavad selleks, et Justin Skeesuck, invaliid, Santiagosse jõuaks. Mõlemad on vahepeal kindlalt veenunud, et *camino* on neid kutsunud.

Santiago de Compostela

Mis on see saladus, et väga paljud kordavad seda reisi? Miks kõik kiruvad kommertslikkust, aga sellest hoolimata rändaksid enamus kohe edasi? Võib-olla sellepärast et nad leiavad eest tee, mille katoliku kirik oma 2000-aastase misjonikogemusega on loonud ja mis vastab täpselt nende spirituaalsetele vajadustele. Inimesed, kes otsivad, kes küsivad suuri küsimusi, rõõmustavad uhkete katedraalide kergesti kättesaadavate pakkumiste, mitmekeelsete alati lühikeste jumalateenistuste ja liigutavate gregoriaanlike laulude üle, mis kõlavad 12. sajandi romaani kabelites.

Matthias Müller, BMW insener Münchenist, kes alustas teekonda koduükselt ja on jõudnud sihile täpselt 100 päeva hiljem, kahtleb, kas see on ainult *camino*. „See on aeg, mis võetakse enda jaoks. See muudab isegi selliseid tüüpe nagu mina.“ Ta mõtleb rahutuid tüüpe, kes peavad oma tööd kõige tähtsamaks oma elus ja on ajavarguse vabatahtlikud ohvrid. „Päris ausalt? Ma oleksin võinud ka Moskvasse kõndida.“ Ta ei teinud seda sellepärast, et *camino* pakub täiuslikku infrastruktuuri. Öömaja ei saa broneerida, sellega peab harjuma, et alati kõik kuidagi lõpuks klappib. See ei olnud Mülleri jaoks lihtne.

Kusagil enne Hispaania piiri taga viskas ta oma täpselt planeeritud ööbimiskohtade, numbrite, kontaktisikkute ja teekirjeldustega Exceli tabeli minema. Üks tema jaakobitee tõdemustest on see, et kõik sujub ka ilma Exceli tabelita ja isegi ilma nutitelefoni.

Müller istub sada meetrit jaakobiteest eemal Parador de Santiago de Compostela hotelli baaris ühes Santiago kalleimas kohas, kus pudeli Riojat saab juua. Kell on natuke peale ühtteist õhtul, Müller on väsinud. Nii kaua ei ole ta viimase kolme nädala jooksul ärkvel olnud. Ta kannab sinist fliišjakkki, ometigi on tal külm, sest tema kehal ei ole enam grammigi rasva alles jäänud. Rännak on teda muutunud, nii ta ütleb. Kõige parema meelega rändaks ta edasi. Inimesed, kes seda tunnet on kogenud, nimetavad seda palveränduri surmaks. Rännaku lõpp ja arusaamine, et see oli palju olulisem, kui alguses arvatud.

See juhtub igapäevaga. Vaevalt on võimalik leida kedagi, kes ütleks: „Oleksin võinud jätta selle tegemata.“

Kommertsijaakobiteel on ka Müller loomulikult märganud, eriti just viimasel sajul kilomeetritel. Siiski oli ta sarnaselt teistega selleks ajaks juba liiga erutatud, et ennast kommertsist häirida lasta. Ta tahtis kohale jõuda ja tundis samal ajal ka muret. Teda hirmutab mõte, et kodus saab ta iga päev 150 e-kirja. Ta on rännakul õppinud, et asjad ei ole peaaegu mitte kunagi nii tähtsad, kui tunduvad. Isegi siis, kui neid saadetakse e-kirjaga.

Müller on veendunud, et palverändurite kasvav hulk ei hävita jaakobiteed. Just samal põhjusel, miks see pole hävitanud suusatamist. Toode on lihtsalt liiga hea.

Niikaua kuni eksisteerib maailm, kus ei pöörata enam tähelepanu inimese loomulikule liikumiskiirusele – kõndimisele ja loomulikule silmast silma suhtlemisele, niikaua ei kaota *camino* oma võlu. See uus maailm loob igatsust. Hape Kerkeling tegi tarbijatest palverändurid. Jaakobitee teeb palveränduritest jüngrid.

*Hape Kerkeling – Saksa koomik, kirjanik, näitleja ja laulja, kelle 2006. aastal ilmunud raamat „*Ich bin dann mal weg. Meine Reise auf dem Jakobsweg*“ vallandas sakslaste seas tänaseni vaibumatu palverännubuumi.

Tõlkis Jane Vain